

Eerste voordracht Zuivelconsulen L. J. M. koert¹ - Dl. I

Groede, 7 dec. Na door de heer L. J. Roggeband te zijn ingeleid sprak hedenavond de heer L. J. M. Koert Zuivelconsulent in de provincie Zeeland over de behandeling van melk en bereiding van boter.

Spr. schetste in korte trekken de behandeling der melk op Hollandse wijze, doch meende hierbij niet lang te moeten stilstaan, omdat de landbouwers en vooral hun vrouwen, die de praktijk beoefenen als voldoende bekend werden verondersteld met deze beide takken van het landbouwbedrijf.

Dat zindelijkheid in alle delen op de voorgrond staat, spreekt vanzelf, en behoefde dan ook niet nader aangetoond te worden:

Daarna trok hij een lijn tussen de oude en de nieuwe richting en stond daarbij geruimer tijd stil.

Hij stelde als voorbeeld een hoeve met tien *baatgevende* koeien. Aangenomen dat deze gemiddeld per jaar en per stuk 3500 Liter melk geven, dan wordt dat gezamenlijk 35000 Liter. Volgens de oude bewerking heeft men ruim 34-35 of 36 Liter melk nodig voor 1 K.G. boter dat levert gemiddeld per jaar 1014 K.G. boter, en volgens de nieuwe bewerking is ruim 30 Liter melk voor 1 K.G. boter benodigd, mitsdien krijgt men circa 1155 K.G. boter van dezelfde hoeveelheid melk of 141 K.G. meer. Stel de gemiddelde boterprijs op f 1 per K.G. dan wordt per jaar f 141 geprofiteerd.

Spr. had hierbij op het oog een hoeve voorzien van een melkontromer, bij welk gebruik per koe, aangenomen, dat ze goed melkgevend is, f 14,10 voordeel zou worden behaald boven de oude bewerking.

En toch kon spr. het gebruik van een centrifuge niet aanbevelen. Daarvoor had hij verschillende redenen, en legde zijn auditorium andermaal een berekening voor. Een centrifuge kost f 150; bij een geregeld gebruik mag men aannemen dat hij ná 10 jaren versleten is en door een andere moet vervangen worden. Op de winst moet dus afgeschreven worden 10 % voor slijtage en onderhoud ad f 15 per jaar terwijl 3% voor renteverlies niet te hoog berekend is, dat maakt te samen dus f 19.50, zodat de werkelijke winst feitelijk f 141 - f 19.50 = f 121.50 of per koe f 12.15 wordt.

Daarbij komt nog dat bij het gebruik van een Centrifuge ijs nodig is, over welke omstandigheid niet te licht heen mag gegaan worden, wijl in het warme jaargetijde de afkoeling niet sterk kan geschieden.

Rekent men nu nog, dat de door een centrifuge afgeroomde melk slechts 0.2 % vet bevat tegenover 0.6 % bij een afroming volgens de oude wijze, dan moet ook dat in overweging genomen worden, daar de laatstbedoelde voor het jonge vee oneindig beter is.

Of een centrifuge dan totaal ongeschikt is? Neen, vooral op hofsteden, waar zeer slechte kelders zijn, - en die zijn er vele - kan een centrifuge goed werken.

Spr. zal ze dus niet afkeuren, doch om de boven vermelde redenen ook niet aanbevelen, ja hij zou eerder geneigd zijn aan te raden er geen te nemen.

---

1 De heer L. J. M. Koert was van 1899 – 1906 Zuivelconsulent in Zeeland – Zie meer in de MAP-Zuivelconsulentschap Zeeland!

Wat dan te doen om het zuivelbedrijf lonender te maken?

Ter beantwoording van deze vraag ging spr. in 't kort na de totstandkoming van de coöperatieve zuivelfabrieken.

De Nederlandse boter, en voornamelijk de Friese heeft eertijds een uitstekende naam en ongeëvenaarde reputatie op de wereldmarkt gehad.

Doch wat was het geval. Van uit Denemarken kwamen ontzaglijke partijen aan de markt te Londen, die langzamerhand de Friese boter verdrong. Niet omdat ze beter was, doch eenvoudig om deze reden, dat de Deense boter, afkomstig uit de daar te, lande gevestigde zuivelfabrieken in grote hoeveelheden, en - waar het juist op aankomt - van gelijke smaak was.

Hoe goed de boter door de boerinnen ook bereid is, ze heeft toch alle een verschillende smaak, omdat ieder ze bereidt naar zijn inzicht.

Dat laatste bracht de Friezen op het idee om coöperatieve zuivelfabrieken op te richten. Friesland kon dat doen, wijl het mogelijk was om in een kleine omgeving grote hoeveelheden melk bijeen te verkrijgen.

De Friesche boter heeft langzamerhand haar verloren terrein op de Londense markt heroverd, door de fabrieken.

Heeft de Zeeuwse niet een wereldstrijd te voeren, zoals in de Friese en Hollandse, ze deelt toch in de strijd op de binnenlandse markt.

Als strijdmiddel op de binnenlandse markt beval spr. de oprichting van handkracht-zuivelfabrieken aan. Daarin zag hij meer heil, dan in de aanschaffing van centrifuges op hofsteden. Want, wat geldt voor de Londense markt ten opzichte van de bevoorrechtiging van grote hoeveelheden, hetzelfde geldt ook voor de binnenlands markt. De handkracht-fabrieken werken dan ook meestal met succes, wegens de geringere bedrijfskosten.

Daarna nam spr. een kwartier pauze om in het tweede gedeelte van zijn voordracht een woord te richten tot de landbouwers. We laten dit gedeelte - wegens plaatsgebek - in het no. van dinsdag volgen.

Nieuwsblad voor Zeeuws-Vlaanderen, 13-12-1899

Vervolg en slot der landbouwvoordracht van de heer Koert.

Hij wees allereerst op de wel eens gebezigde uitdrukking, dat een landbouwer voordeliger zou werken met fokvee dan met melkvee. Alhoewel het melkvee niet zo bijzonder lonend is, zou het toch bepaald verkeerd zijn, zich uitsluitend op de fokkerij toe te leggen.

Er moet echter ter verkrijging van goed melkvee rekening gehouden worden met de navolgende vier grondregels:

- a) gebruik te maken van goede fokstieren.;
- b) te letten op het vetgehalte van de melkkoeien;
- c) de koeien die een hoog vetgehalte geven, aanhouden en de slechte van de hand doen, en
- d) Kalveren te fokken van koeien met hoogste vetgehalte.

Deze vier grondregels werden nader onder de ogen gezien.

Het is proefondervindelijk bewezen, dat de fokstieren van grote invloed zijn op het vetgehalte van de melk. Daarop te letten is de een eerste vereiste.

Ter verkrijging van een resultaat nopens het vetgehalte van de melk, wordt bijv. driemaal per maand gedurende een jaar het gehalte gecontroleerd. De koeien die het hoogste cijfer halen en dus als het beste kunnen aangemerkt worden, houdt men aan, terwijl de minder opbrengenden verkocht worden. Zo verkrijgt men op den duur een stal goede beesten.

Om daarin te blijven, is het nodig kalveren aan te kweken, van die goede soort door middel van puike fokstieren, die een hoog vetgehalte in de melk kunnen verwekken.

Het spreekt vanzelf dat op hofsteden met 40, 50 melkkoeien de moeite, overeenkomstig deze vier grondregels besteed, veel meer lonend is dan op hofsteden in Zeeland, waar men slechts 6 tot 10 melkkoeien houdt.

Doch ter verkrijging van dezelfde resultaten brak spr. een lans voor de oprichting van fokverenigingen.

Vraagt men hoe deze moeten ingericht worden, dan zou spr. daarop niet terstond een definitief antwoord kunnen geven, omdat hij een te korten tijd in Zeeland vertoeft, en van de zaak nog eerst een studie moet maken.

Doch bij voorbaat kan hij reeds meedelen dat deze uitstekend zouden werken. Met het oog op het bepalen van het vetgehalte, kan de aan aanschaffing van de benodigde ingrediënten voor rekening van een zodanige vereniging geschieden, terwijl de kosten voor eigen rekening te hoog zouden kunnen worden.

Er zal tegen billijke vergoeding allicht iemand gevonden worden, die zich met het onderzoek van het vetgehalte der melk wil belasten.

Het vetgehalte der melk, is behalve van bovenstaande invloeden, nog voor een groot deel afhankelijk van de voeding. Men meent echt niet, dat nu juist vetachtige of vethoudende waren het vetgehalte verhogen.

Op de Rijkslandbouwschool te Wageningen was indertijd een proef genomen, met een koe die een vrij hoog vetgehalte in de melk gaf.

Boven het gewone voer werd haar raapolie gegeven om te zien of dat vetgehalte zou verhogen.

Bij onderzoek na het gebruik bleek dat dit gehalte hetzelfde was gebleven, en dus niet van invloed was geweest.

Men meende toen dat het gewicht der koe zou zijn toegenomen, doch het beest woog minder ná dan voor het gebruik.

Daarop werd een onderzoek ingesteld in mest, maar hierin was de raapolie evenmin gebleven. Verdere onderzoekingen leidden tot niets en men weet voor 't oogenblik nog niet waar die raapolie gebleven is, en men zal het, dacht spr., wel nooit te weten komen ook.

Als de proef geslaagd was, en de voeding met vet- of olieachtige stoffen bijdroeg aan het hogere vetgehalte, dan kon men evengoed koeien margarine geven opdat men natuurboter zou krijgen.

Spr. sloot daarna onder dankzegging voor het welwillend gehoor, zijn eerste openbare voordracht, waarvoor hij de dank van de aanwezigen - circa 50 in getal zoo vrouwelijke als mannelijke toehoorders - ontving in de vorm van een applaussement.